

Spis treści

Marek Dębowski	
Słowo wstępne	5
Jean Sgard	
Obraz Europy w prasie czasów <i>ancien régime</i>	13
Teresa Kostkiewiczowa	
Oświecenie: między uniwersalizmem a różnorodnością	23
I. Pośredniczyć między kulturami: instytucje, ludzie, teksty kultury	31
Wojciech Kęder	
Kardynał Angelo Maria Durini – dyplomata, poeta i mecenas. Między Italią, Polską i Francją	33
Joanna Szpendowska	
Droga do wyzwolenia czy źródło opresji? Oświecenie i haskała a Niemcewiczowski projekt integracji Żydów	41
Roman Dąbrowski	
O prawdzie w poezji epickiej oświecenia	51
Ewa Zielaskowska	
Ignacy Krasicki wobec sporu o antyk	61
II. Moda – smak – wyobraźnia. Materialność, wrażliwość i kultura oświecenia	69
Jerzy Dygdała	
August III Sas i Stanisław August Poniatowski. Obrazy sarmaty i Europejczyka	71
Agnieszka Jakuboszczak	
Przy stole i w salonie. Ucztowanie i konwersacja pod kobiecymi auspicjami w XVIII wieku	81
Irena Rolska	
Między Wisłą a Bugiem – czyli o modzie, wrażliwości i smakach w osiemnastowiecznych ogrodach rezydencjonalnych	89

Janusz Ryba	
Sztuka umierania światowców (oświeceniowych)	99
Agnieszka Warcholak	
Niedostatki urody kobiecej w wybranych pamiętnikach XVIII wieku	109
Caroline Le Mao	
Moda, smak, wyobraźnia. Gusta kulinarne francuskich elit początku XVIII wieku	121
Philippe Meyzie	
Francuskie zwyczaje kulinarne w Europie XVIII wieku	131
Klara Leszczyńska-Skowron	
Krasickiego uwagi o zbytku i umiarze	143
Danuta Kowalewska	
O gospodarstwie od kuchni. Wokół <i>Dykcjonarzyka ekonomicznego</i> Stanisława Doliwy Starzyńskiego	151
III. Sarmacja Europejczyków – Europa Sarmatów. Znaczenie języka w komunikacji międzykulturowej	161
Agata Roćko	
Rola stroju francuskiego w literaturze polskiej drugiej połowy XVIII wieku. Zarys problematyki	163
Kazimierz Puchowski	
Kształtowanie wizerunku Anglii i Anglików w elitarnych szkołach Rzeczypospolitej w XVIII wieku. Rekonesans	175
Filip Wolański	
Poglądy staropolskie na temat innych języków w świetle osiemnastowiecznych kompendiów i podręczników geograficznych	185
Maciej Forycki	
Języki słowiańskie w ujęciu encyklopedystów	191
Jakub Węglorz	
Bariery językowe i kulturowe oraz próby ich przełamania w świetle pamiętników staropolskich XVIII wieku	201
Andrea Mariani	
Podróż zagraniczna Michała Kazimierza Radziwiłła „Rybeński” (1721-1723). Między tożsamością rodową a poczuciem przynależności do arystokracji europejskiej	211
Bogdan Rok	
Europa drugiej połowy XVIII wieku w oczach polskiej podróżniczki Teofili z Radziwiłłów Morawskiej	221

Wojciech Sajkowski	
Słowianie południowi w relacji podróżniczej	
Aleksandra Sapiehy a ich obraz w dziele <i>Viaggio in Dalmazia</i>	
Alberto Fortisa	235
IV. Absolutyzm i państwa wolne. Różne drogi modernizacji	
instytucji i społeczeństw	243
Tomasz Ciesielski	
Modernizacja wojskowości europejskiej w XVIII wieku	245
Małgorzata Konopnicka	
Szlachta śląska wobec „ekspansji i integracji” fryderycjańskiej	
(1740-1806)	259
Katarzyna Milik	
Niektóre aspekty działalności Rady Nieustającej w kontekście	
modernizacji Rzeczypospolitej w latach 1778-1780	273
V. Kultura dworów magnackich w rzeczywistości unii	
polsko-saskiej	281
Magdalena Górską	
Symbolika polityczna Augusta II i Augusta III – wobec	
magnaterii i na dworach magnackich	283
Ewa Manikowska	
Pierre-Michel Hennin i kultura dworów magnackich w czasach	
Augusta III. Przyczynek do badań nad europejskimi modelami	
kultury i kolekcjonerstwa w Rzeczypospolitej czasów saskich ...	291
Krzysztof Gombin	
Magnaci jako inicjatorzy zjawisk artystycznych towarzyszących	
osiemnastowiecznemu Trybunałowi Koronnemu	299
Bernadetta Manyś	
Wjazd na województwo wileńskie Michała Kazimierza	
Radziwiłła „Rybeński” jako przykład specyfiki kultury	
dworów magnackich w Wielkim Księstwie Litewskim	307
VI. Oświecenie a wiek osiemnasty: zgodność, rozbieżność,	
zależności. Powrót do pytań nierozstrzygalnych	321
Marcin Cieński	
Krótki i długi wiek XVIII a kwestia synchronizacji oświeceń	
narodowych z modelem europejskim	323

Stanisław Janeczek	
Polska filozofia religii w dobie oświecenia a standardy filozofii wieku XVIII. Ksiądz Stanisław Konarski a ksiądz Hugo Kołłątaj	331
Paweł Pluta	
Kniaźnin i Mickiewicz. Paralela i jej tło	339
Elżbieta Wichrowska	
Sfera publiczna, prywatna i intymna w diarystyce polskiej przełomu XVIII i XIX wieku	347
Jacek Krupa	
Oświecenie żydowskie a oświecenie europejskie – kilka ważnych pytań	361
Alexandre Bourmeyster	
Despotyzm oświecony. Rosja XVIII wieku według Kazimierza Waliszewskiego	371
VII. Jednostka – społeczeństwo – władza. Suwerenność – podmiotowość – podległość w strukturach społecznych i państwowych	385
Tomasz Hen	
Dyzunia i dyfidencja: problem prawosławia w debacie publicznej Rzeczypospolitej doby Sejmu Czteroletniego	387
Ewa Tacka	
Działalność sejmikowa jako jeden z mechanizmów kariery szlachty wielkopolskiej za panowania Augusta II Wettyna	397
Agata Wdowik	
Strategie aktualizacji tradycji oświeceniowych w polskiej publicystyce lat sześćdziesiątych XX wieku	407
Krystyna Maksimowicz	
Wokół afirmacyjnego druku ulotnego z czasu powstania kościuszkowskiego, czyli o <i>Tekście afektu żołnierzy i słusznej chwały dla szanownego obywatela Tadeusza Kościuszki, Najwyższego Naczelnika, siłą zbrojną wojsk Obojga Narodów komenderującego</i>	417
Jean-Paul Burdy	
„Rzeczpospolita pszczeła”. Podział władzy i wojna płci w czasach oświecenia (XVII-XVIII wieku)	425

VIII. Książka jako środek komunikacji kulturowej	435
Alina Dzieciotł	
<i>Bibliotheca regia</i> . Księgozbiór Stanisława Augusta Poniatowskiego w zespole kolekcji królewskich (zadania i funkcje)	437
Anita Podlasińska	
Dzieje wydawnicze <i>Nowego dykcjonarza historycznego</i> Piotra Dufour	447
Halina Rusińska-Giertych	
Reklama wydawnicza i księgarska na łamach lwowskich pism periodycznych XVIII wieku	455
Klaudia Socha	
Typografia osiemnastowiecznych publikacji słownikowych na przykładzie <i>Dykcjonarza służącego do poznania historii</i> <i>naturalnej</i> wydanego w krakowskiej oficynie Ignacego Grebla	469
Kamila Szymańska	
Europejskie powiązania kultury książki w Lesznie w XVIII wieku	487
Michel Figeac	
Czytelnictwo wśród szlachty w osiemnastowiecznej Francji	497
Iwona Imańska	
Księgarze i ich klienci: handel księgarski w XVIII wieku na przykładzie Prus Królewskich	513
Ewa Danowska, Jacek Wojtowicz	
Kazania i mowy pogrzebowe w XVIII wieku na podstawie starodruków Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie	523
IX. Reprezentacja świata w kulturze XVIII wieku. Literatura – sztuka – teatr	533
Aleksandra Norkowska	
Zanim „spojrzymy przez okno”. Uwagi wstępne o sposobach prezentowania miasta w piśmiennictwie oświecenia	535
Paweł Kaczyński	
Zabawa w literaturze polskiego oświecenia jako temat, pretekst i kontekst	545

Katarzyna Lisiecka	
Ironiczne wyzwolenie. <i>Axur. Król Ormus</i> Antonio Salieriego i Wojciecha Bogusławskiego	555
Justyna Łukaszewicz	
Obraz Włoch i Włochów w polskim teatrze czasów stanisławowskich	565
Przemysław Krzywoszyński	
„Hic sunt leones”? Obraz Polski w dziełach operowych i teatralnych końca XVIII wieku	573
Indeks nazw osobowych	581
Indeks nazw geograficznych, topograficznych i administracyjnych	605

Contents

Marek Dębowski	
Preface	5
Jean Sgard	
The Image of Europe in the Eighteenth-Century Press	13
Teresa Kostkiewiczowa	
The Enlightenment: Between Universalism and Diversity	23
I. Mediation Between Cultures: Institutions, People, Texts	31
Wojciech Kęder	
Cardinal Angelo Maria Durini – A Diplomat, Poet and Patron between Italy, Poland and France	33
Joanna Szpendowska	
The Road to Liberation or a Source of Oppression? The Enlightenment and Haskalah, and Niemcewicz's Project for the Integration of Jews	41
Roman Dąbrowski	
On Truth in the Epic Poetry of the Enlightenment Era	51
Ewa Zielaskowska	
Ignacy Krasicki on the Dispute over Antiquity	61
II. Fashion – Taste – Imagination. Materiality, Sensitivity and the Culture of the Enlightenment	69
Jerzy Dygdała	
Augustus III of Poland and Stanisław August Poniatowski. Sarmatian versus European	71
Agnieszka Jakuboszczak	
At the Table and in the Parlour. Feasting and Conversation under the Auspices of Women in the Eighteenth Century	81

Irena Rolska	
Between the Vistula and Bug Rivers – that is, on Fashion, Sensitivity and Tastes in Eighteenth-Century Residences and Gardens	89
Janusz Ryba	
The Art of Dying among Enlightenment Men of the World	99
Agnieszka Warcholak	
Shortcomings in Female Beauty in Selected Memoirs of the Eighteenth Century.....	109
Caroline Le Mao	
Fashion, Taste, Imagination. The Culinary Tastes of the French <i>Parlementaire</i> Elite of the Beginning of the Eighteenth Century	121
Philippe Meyzie	
French Culinary Customs in Eighteenth-Century Europe	131
Klara Leszczyńska-Skowron	
Ignacy Krasicki's Remarks on Luxury and Moderation	143
Danuta Kowalewska	
On the Household from the Inside. Stanisław Doliwa Starzyński's <i>Dykcjonarzyk ekonomiczny</i>	151
III. Sarmatia of the Europeans – Europe of the Sarmatians. The Significance of Language in the Cross-Cultural Communication	161
Agata Roćko	
The Role of French Costume in Later Eighteenth-Century Polish Literature	163
Kazimierz Puchowski	
The Formation of the Image of England and Englishmen in the Elite Schools of the Commonwealth in the Eighteenth Century. A Reconnaissance	175
Filip Wolański	
Old-Polish Opinion on Other Languages in the Light of Eighteenth-Century Compendia and Geographical Textbooks	185
Maciej Forycki	
Slavic Languages According to the Encyclopaedists	191
Jakub Węglorz	
Linguistic and Cultural Barriers and the Attempts to Break them in the Light of Eighteenth-Century Old-Polish Memoirs	201

Andrea Mariani	
Foreign Travels of Michał Kazimierz Radziwiłł „Rybeńko” (1721-1723). Between Ancestral Identity and a Sense of Affiliation to the European Aristocracy	211
Bogdan Rok	
Later Eighteenth-Century Europe in the Eyes of Teofila Morawska, née Radziwiłł	221
Wojciech Sajkowski	
South Slavs in Aleksander Sapieha’s Travel Journal and their Image in Alberto Fortis’s <i>Viaggio in Dalmazia</i>	235
IV. Absolutism and Free States. Different Routes to Institutional and Social Modernization	243
Tomasz Ciesielski	
The Modernization of Military Affairs in Eighteenth-Century Europe	245
Małgorzata Konopnicka	
The Silesian Nobility against Frederician “Integration and Expansion” (1740-1806)	259
Katarzyna Milik	
The Contribution of the Permanent Council to the Modernization of the Commonwealth in the Years 1778-1780.....	273
V. The Culture of Magnates’ Courts during the Polish-Saxon Union	281
Magdalena Górską	
The Political Symbolism of Augustus II and Augustus III in Relation to Magnates and at Magnates’ Courts	283
Ewa Manikowska	
Pierre-Michel Hennin and the Culture of Magnates’ Courts in the Reign of Augustus III. A Contribution to the Research on European Models of Culture and Collecting in the Commonwealth of the Saxon Period	291
Krzysztof Gombin	
Magnates’ Artistic Initiatives at the Eighteenth-Century Crown Tribunal	299
Bernadetta Manyś	
Michał Kazimierz Radziwiłł’s Accession to the Palatinate of Wilno: An Illustration of the Specificity of Magnate Court Culture in the Grand Duchy of Lithuania	307

VI. The Enlightenment versus the Eighteenth Century: Agreement, Disparity, Dependency. A Return to Unsolvable Questions..... 321

Marcin Cieński

Short and Long Eighteenth Centuries and the Problem of Synchronizing of National Enlightenments with the European Model 323

Stanisław Janeczek

Polish Philosophy of Religion in the Era of the Enlightenment and Standards of Philosophy in the Eighteenth Century. Father Stanisław Konarski and Father Hugo Kołłątaj 331

Paweł Pluta

Kniaźnin and Mickiewicz. A Parallel and its Context 339

Elżbieta Wichrowska

Public, Private and Intimate Spheres in Polish Memoir Writing at the Turn of the Eighteenth and Nineteenth Centuries 347

Jacek Krupa

Jewish Enlightenment Versus European Enlightenment – A Few Fundamental Questions 361

Alexandre Bourmeyster

The Despotism of the Enlightenment. Eighteenth-Century Russia According to Kazimierz Waliszewski 371

VII. Individual – Society – Authority. Sovereignty – Subjectivity – Subordination in Social and State Structures 385

Tomasz Hen

Disunion and Diffidence: The Problem of Orthodoxy in the Public Debates of the Four-Year Sejm (Diet) 387

Ewa Tacka

Activity at Sejmiks (Dietines) as a Career Mechanism for Nobles of Great Poland during the Reign of Augustus II 397

Agata Wdowik

Strategies for Making the Tradition of the Enlightenment Relevant in the Polish Journalism in the 1960s 407

Krystyna Maksimowicz

Regarding a Pamphlet of the Kościuszko Uprising: *Tekst afektu żołnierzy i słusznej chwały dla szanownego obywatela Tadeusza Kościuszki, Najwyższego Naczelnika, siłą zbrojną wojsk Obojga Narodów komenderującego* 417

Jean-Paul Burdy	
“The Republic of the Bees”: The Separation of Power and the War of Sexes in the Age of Enlightenment	425
VIII. The Book as a Means of Cultural Communication	435
Alina Dzięcioł	
<i>Bibliotheca Regia</i> . The Library of Stanisław August Poniatowski in the Royal Collections (Tasks and Functions)	437
Anita Podlasińska	
The Publishing History of Piotr Dufour’s <i>Nowy dykjonarz historyczny</i>	447
Halina Rusińska-Giertych	
Publishing and Book Advertising in the Leopoldian Periodicals of the Eighteenth Century	455
Klaudia Socha	
The Typography of Eighteenth-Century Dictionary Publications as Exemplified by <i>Dykjonarz służący do poznania historii naturalnej</i> , Issued in the Publishing House of Ignacy Grebl of Kraków	469
Kamila Szymańska	
The European Dimensions of the Culture of the Book in Eighteenth-Century Leszno	487
Michel Figeac	
Readership among the Nobility in Eighteenth-Century France	497
Iwona Imańska	
Booksellers and their Clients: The Book Trade in the Eighteenth Century as Exemplified by Royal Prussia	513
Ewa Danowska, Jacek Wojtowicz	
Sermons and Eulogies in the Eighteenth Century as Exemplified by Old Prints of the Scientific Library of the Polish Academy of Arts and Sciences and Polish Academy of Sciences in Kraków	523
IX. The Representation of the World in Eighteenth-Century Culture. Literature – Art – Theatre	533
Aleksandra Norkowska	
Before „We Look out of the Window”. Initial Remarks on Ways of Presenting the Town in Enlightenment-Era Writing	535

Paweł Kaczyński	
The Play in the Literature of the Polish Enlightenment as Theme, Pretext and Context	545
Katarzyna Lisiecka	
Ironic Liberation. Salieri's <i>Axur. Król Ormus</i>	555
Justyna Łukaszewicz	
The Image of Italy and Italians in Polish Theatre during the Reign of Stanisław August Poniatowski	565
Przemysław Krzywoszyński	
„Hic sunt leones”? The Image of Poland in the History of Opera and Theatre at the Close of the Eighteenth Century	573
Index of Persons	581
Index of Geographic, Topographic and Administrative Names	605

